

رفتارهای نامطلوب دانش آموزان و شیوه‌های مدیریت آنها (۱۴)

دانش آموز سرکش

مترجمان: فخرالسادات یوسفی طبایی / کارشناس ارشد روان شناسی / دبیر باغچه بان شماره ۴

مهنار زمانی وایقان / دبیر باغچه بان شماره ۴

✓ تشنگی (نیاز به آشامیدن)
 ✓ فضا^۲ (نیاز به فضای باز)
 ✓ استراحت (نیاز به آرامیدن؛ کاهش فشار روانی)
 ✓ کاوش^۳ (نیاز به ارضای حس کنجکاوی)
 ✓ دفع مواد زائد بدن^۴ (توانایی دستیابی آسان به سرویس بهداشتی)

هنگامی که کودک در خانه است، همه‌ی این نیازها به راحتی تأمین می‌شوند. میان وعده‌ها (مانند بیسکویت، شیرینی، ...) داخل کابینت هستند، آب میوه در یخچال است، حیاط منزل، فضای کافی را برای بازی و جست و خیز برایش فراهم می‌کند، اتاق خوابش پناهگاهی است پر از آسایش، هر قدر دلش بخواهد می‌تواند این سو و آن سو برود و کنجکاوی کند و سرویس بهداشتی، مکانی خودمانی و در دسترس است. کودک در این محیط آشنا، خرسند و راحت است.

وقتی کودک با مادرش به ویدئو کلوپ محل می‌رود، می‌داند که آن نیازها به راحتی برآورده نمی‌شوند؛ و همین امر می‌تواند اضطراب شدیدی برایش ایجاد کند.

" اگر تشنه‌ام شود... کجا می‌توانم یک نوشیدنی گیر بیاورم؟ ما دو ساعت دیگر شام می‌خوریم... ولی اینجا چیزی برای خوردن نیست... اینجا چقدر شلوغ است... دستشویی کجاست؟... آن ماشین پلیس داخل پارکینگ چه کار می‌کند؟... دوست دارم بروم و آن را از نزدیک ببینم، ولی ماما گفت نباید از فروشگاه بیرون بروم..."

" اگر رفتار مناسب نباشد، مدیر فروشگاه تو را اخراج می‌کند "

والدین بسیاری از کودکان دارای مشکلات توجه، اظهار می‌دارند که کودک آنها در محیط‌های عمومی نمی‌تواند رفتار و تعامل مناسبی را از خود بروز دهد. یک خرید عادی از سوپرمارکت، مراجعه به مطب پزشک یا رفتن به مرکز خرید، می‌تواند به فاجعه‌ای شرم آور برای والدین مبدل شود. البته، تحقیر شدن آنها توسط سایر والدین نیز به عمق فاجعه می‌افزاید؛ زیرا خرابکاری کودک آنها را می‌بیند و با نگاه ناراضی و ابروهای درهم کشیده، پنداری که می‌گویند: "عجب مادری؟! اگر بچه من این کار را می‌کرد..."

برخی والدین برای اجتناب از این گونه صحنه‌های عمومی، حضور فرزندانشان را در اجتماع به حداقل می‌رسانند. متأسفانه این روش، موجب محروم شدن کودک از فرصت تجربه و فراگرفتن مهارت‌های عمومی اجتماعی می‌شود؛ مهارت‌هایی که او به منظور مشارکت شایسته در اجتماع خود به آنها نیاز دارد.

مهم است که بدانیم « چرا محیط‌های عمومی برای کودکان تا این حد چالش برانگیز* است؟ ». هر فردی، ۶ نیاز جسمانی اساسی دارد که باید برآورده شود. در صورتی که هر یک از این نیازها تأمین نشود، ممکن است فرد احساس اضطراب، ناراحتی یا ترس کند. این نیازها عبارتند از:

✓ گرسنگی (نیاز به خوراک یا تغذیه)

بازی‌های شانس‌دنبال‌سکه‌های ۲۵ سنتی بگردد. چون اهداف «سارا و پدرش» از این گردش، متفاوت و شاید در تضاد با هم است، حتماً بین آنها برخورد و نزاع در می‌گیرد.

تا اینجا به این پرسش که «چرا محیط‌های عمومی، کودکانی را که مشکلات اجتماعی دارند، دچار چالش و مانع می‌کنند؟» چند پاسخ مختصر دادیم. چنین محیط‌هایی، احساس ناکامی و یا اضطراب را در این کودکان به شدت افزایش می‌دهند. اغلب والدین این امر را تصدیق می‌کنند یا می‌پذیرند که فشارهایی که در اثر حضور این کودکان در اجتماع به آنها وارد می‌آید، آنقدر زیاد است که می‌توان آن را به قدم گذاشتن درون یک «میدان مین اجتماعی» تشبیه کرد. با این حال، آنها انتظار دارند که کودکان در جمع، بهترین رفتار را از خود بروز دهند. چون رفتار نامناسب کودک برای والدین شرم‌آور است، از او انتظار دارند که در میان جمع از آن چیزی که در محیط آشنا و راحت خانه هست بهتر باشد و مانند بزرگسالان رفتار کند. خنده‌دار نیست؟

پس والدین برای بهتر شدن رفتار اجتماعی کودک در محیط‌های عمومی، چه کمک‌هایی می‌توانند به او بکنند؟

✓ در محیط‌های عمومی برای کاهش احساس «اضطراب در جمع» کودک، با روش‌های زیر می‌توان به او اطمینان داد که نیازهای جسمانی‌اش تأمین می‌شوند:

۱- میان وعده و قوطی آب میوه به همراه داشته

باشید (رفع گرسنگی و تشنگی کودک)،

۲- به کودک اجازه دهید که در محیط‌های جدید

یا نا آشنا، دوری بزند و آنجا را کمی بررسی کند

(ارضای حس کنجکاوی کودک)،

به دو دلیل دیگر، محیط‌های عمومی برای کودکی که مهارت‌های اجتماعی کافی ندارد، چالش‌برانگیز است:

نخست، - بنابر تعریف - «رفت و آمدهای اجتماعی» برای کودکان عادی، به منزله‌ی یک گذر^۵ است (یک مرحله‌ی انتقالی در روند رشد اجتماعی کودک م. عبور از این «گذر» ها برای کودکانی که مشکلات مهارت‌های اجتماعی دارند، از دیرباز دشوار بوده است. هرگونه تغییر در برنامه یا روال عادی زندگی، به‌ویژه اگر ناگهانی و غیرمنتظره نیز باشد، می‌تواند این کودکان را دچار اضطراب کند.

دوم، رفت و آمدهای اجتماعی غالباً اهداف متعارضی را دنبال می‌کنند. مثلاً وقتی بابای «سارا» او را به سوپرمارکت می‌برد، اهداف او در این سفر کوتاه عبارتست از: دریافت پول نقد از دستگاه خودپرداز، خرید یک بطری شیر و یک کیسه سیب زمینی، و بازگشت به موقع به منزل؛ تا در ساعت ۵ عصر با رئیسش که در مسافرت است تماس تلفنی داشته باشد.

اما «سارا» در این گردش، اهداف کاملاً متفاوتی دارد. او دوست دارد میگوهای داخل حوضچه‌ی غذاهای دریایی را بررسی کند، ببیند آیا کارتون جدیدی در قفسه‌ی فیلم‌ها هست؟ و داخل اسباب

فعالیت مذکور و در قالب یک اجرای تمرینی^۸، بازدید و بررسی کنید.

پسرم، این سالتی است که فردا غروب شما در آن، جلسه‌ی پیشاهنگی‌تان را برگزار می‌کنید. بیا یک نگاهی به دور و اطراف بیاندازیم. اتاق پسران آنجاست... پرچم‌ها را ببین... بیا برویم آن طرف تا بتوانی آنها را ببینی و لمس کنی، اما فردا شب نباید به آنها دست بزنی... ببین! این پروژکتور درست مثل پروژکتور باباست... به آن دست نزن، ولی اگر سردسته‌ی پیشاهنگان خواست یک DVD نمایش دهد، می‌توانی برای کمک به او داوطلب شوی چون تو می‌دانی که این دستگاه چطور کار می‌کند... می‌توانی کتت را آنجا به آن قلاب‌ها آویزان کنی.

والدین بسیاری از کودکان دارای مشکلات توجه، اظهار می‌دارند که کودک آنها در محیط‌های عمومی نمی‌تواند رفتار و تعامل مناسبی را از خود بروز دهد

با انجام این کار، احساس اضطراب کودک به مقدار زیادی کاهش می‌یابد. او در آن جلسه، کارها و نام‌های زیادی را باید یاد بگیرد، اما دست کم محیط آنجا برایش آشنا بوده و تهدیدآمیز نیست.

با اینکه ممکن است محیط‌های عمومی برای کودکان دارای مشکلات یادگیری چالش‌برانگیز باشند، می‌توانند فرصت‌های فوق‌العاده‌ی گرانبایی را برای والدین جهت ارتقا و افزایش آگاهی‌های اجتماعی فرزندانشان فراهم آورند.

به دلیل آنکه فرایند یادگیری در این کودکان، به صورت طبیعی و بدون مداخله‌ی دیگران انجام نمی‌پذیرد، آنها اغلب در فراگرفتن اطلاعات اساسی

۳- محل سرویس بهداشتی محیط جدید را به کودک نشان دهید؛ یا او را درست قبل از ترک منزل به دستشویی ببرید (دفع مواد زائد بدن)،

۴- برای کودک مشخص کنید که این گردش تقریباً چقدر طول می‌کشد (توجه به نیاز کودک به استراحت)،

۵- مدت زمانی را که کودک باید در یک فضای شلوغ یا محدود سپری کند، به حداقل برسانید؛ و در صورتی که محیط بیش از حد شلوغ است، کودک را به نگاهیانی جلوی در ورودی فروشگاه بسپارید تا در آنجا بنشیند و منتظر شما بماند.

✓ قبل از بردن کودک به یک مکان عمومی، تا حد امکان به او پیش‌آگاهی^۷ دهید^۹. کودکانی که مشکلات توجه یا اجتماعی دارند، عموماً نمی‌توانند با غافلگیری یا تغییر ناگهانی در روال عادی روزانه به درستی کنار بیایند.

پسرم، یادت باشد که ما می‌خواهیم رأس ساعت ۴ به اداره‌ی بابا بریم تا او را به دندانپزشکی ببریم. نوبت او ۴۵ دقیقه‌ی دیگر است. پس زود حاضر شو و عروسک‌هایت را کنار بگذار...

✓ قبل از خروج از منزل، اهداف آن گردش را با کودک در میان بگذارید و قبل از رسیدن به مقصد، آن اهداف را با نرمی به او یادآوری کنید.

سارا، من باید برای یک تماس تلفنی مهم رأس ساعت ۵ در خانه باشم. تو می‌توانی با من به فروشگاه بیایی، ولی باید کنار من بمانی. دفعه‌ی بعد که آمدیم، وقت داریم تا کمی این طرف و آن طرف بچرخیم، اما گردش امروز باید کوتاه باشد.

✓ اگر قرار است کودکان در فعالیتی شرکت کنند که محیط آن جدید یا ناآشناست، آن مکان را قبل از

چیزی بخرید. هر وقت نوشته یا علامتی را به همراه یک دایره قرمز و یک خط دیدی، معنایش این است که در آن محل، انجام آن کار ممنوع است... به نظر می‌رسد که بیشتر کودکان، این واقعیت‌ها را خودشان به تدریج یاد می‌گیرند. ولی باید این مفاهیم را به کودکانی که اختلالات یادگیری دارند، به روشنی بیاموزیم. والدین، می‌توانند در این فرایند نقشی حیاتی را ایفا کنند با این آموزش‌ها، گردش‌های اجتماعی برای والدین و کودک جذاب‌تر و لذت بخش‌تر می‌شود.

دوباره یادآور می‌شویم حضور در اجتماع برای خانواده‌هایی که دارای کودکی با نیازهای ویژه هستند ممکن است پیچیده و چالش‌برانگیز باشد و رفتار « غیر معمول و نامتناسب با سن » کودک ممکن است پدر و مادر را خجالت زده کند. اما این گفتار خردمندانه را به خاطر داشته باشید: « کودکان، زمانی که والدینشان آنها را سزاوار کمترین بذل محبت می‌دانند، بیشتر از همیشه نیازمند محبت اند! ».

توفیق نمی‌یابند. از این اطلاعات غالباً تحت عنوان «سواد فرهنگی» نام برده می‌شود. من، یک دانش‌آموز بسیار باهوش ۱۴ ساله با مشکلات یادگیری را به خاطر دارم که وقتی فهمید « چپس خلالی را از سیب زمینی درست می‌کنند » متحیر شده بود. بزرگسالان اغلب از اینکه کودکان دارای اختلالات یادگیری، چنین واقعیت‌های اساسی و به ظاهر ساده‌ای را فراموش کرده‌اند، شگفت زده می‌شوند. با گردش در محیط‌های عمومی، اطلاعات اجتماعی این کودکان را افزایش دهید.

پسرم، آن مرد را آنجا می‌بینی؟ به آن علامت سبز رنگ روی تی-شرت او، شبدر ایرلندی (shamrock) می‌گویند. شبیه شبدر چهار برگ است، ولی فقط سه برگ دارد. این علامت، بیشتر وقت‌ها نشانه‌ی کشور ایرلند است. اگر بار دیگر این علامت را دیدی، ایرلند به یادت می‌آید... آن علامت روی دیوار را ببین: « تصویر یک کارت خرید داخل یک دایره قرمز و یک خط روی آن! » معنایش این است که اینجا با کارت خرید نمی‌توانید

زیر نویس‌ها :

1. Rick Lavoie
2. Air
3. Exploration
4. Elimination of Waste

5. Transition
6. Anxiety
7. Advance Notice
8. Dry Run

* کنایه از اهمیت موضوع؛ به این معنی که « رفتار نامناسب کودکان دارای مشکلات توجه در محیط‌های عمومی، ممکن است موجب طرد شدن آنها و والدینشان از اجتماع گردد ».

** تحریک کننده، هیجان‌انگیز

منبع:

Lavoie, R. (2007) Improving Your Childs Social Behavior in Public setting Available at :

<http://www.ldonline.org/article/14906>